

Zbierka súdnych rozhodnutí

Vec C-582/21

FY

proti

Profi Credit Polska S.A. w Bielsku-Białej

(návrh na začatie prejudiciálneho konania,
ktorý podal Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie)

Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 9. apríla 2024

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Zásady práva Únie – Článok 4 ods. 3 ZEÚ – Zásada lojálnej spolupráce – Procesná autonómia – Zásady ekvivalencie a efektivity – Zásada konformného výkladu vnútroštátneho práva – Vnútroštátna právna úprava stanovujúca mimoriadny opravný prostriedok umožňujúci obnovu občianskeho konania ukončeného právoplatným rozsudkom – Dôvody – Neskoršie rozhodnutie Ústavného súdu, v ktorom sa konštatuje nesúlad ustanovenia vnútroštátneho práva, na základe ktorého bol tento rozsudok vydaný, s Ústavou – Odňatie možnosti konať z dôvodu porušenia práva – Extenzívne uplatnenie tohto opravného prostriedku – Údajné porušenie práva Únie vyplývajúce z neskoršieho rozsudku Súdneho dvora, ktorý rozhodol o výklade tohto práva na základe článku 267 ZFEÚ – Smernica 93/13/EHS – Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Rozsudok pre zmeškanie – Neexistencia posúdenia nekalej povahy zmluvných podmienok z úradnej povinnosti“

1. *Členské štáty – Povinnosti – Stanovenie opravných prostriedkov potrebných na zabezpečenie účinnej súdnej ochrany – Povinnosť členských štátov stanoviť mimoriadne opravné prostriedky umožňujúce obnoviť konanie ukončené právoplatným rozsudkom, v nadväznosti na rozsudok v prejudiciálnom konaní týkajúci sa výkladu – Neexistencia (Článok 19 ods. 1 druhý pododsek ZEÚ)*

(pozri body 34, 35)

2. *Členské štáty – Povinnosti – Právna sila rozhodnutej veci – Zásady ekvivalencie a efektivity – Porušenie Ústavy členského štátu ustanovením vnútroštátneho práva, na ktorom bol založený rozsudok s právnou silou rozhodnutej veci – Mimoriadny opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva umožňujúci obnovu konania ukončeného právoplatným rozsudkom – Povinnosť vnútroštátneho súdu rozšíriť tento opravný prostriedok na porušenia práva Únie zistené rozsudkom Súdneho dvora – Neexistencia (Článok 4 ods. 3 ZEÚ; článok 267 ZFEÚ)*

(pozri body 41, 43 – 58, 59, bod 1 výroku)

3. *Ochrana spotrebiteľa – Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Smernica 93/13 – Povinnosť vnútroštátneho súdu preskúmať z úradnej povinnosti nekalú povahu podmienky nachádzajúcej sa v zmluve, ktorú má posúdiť – Procesná norma záväzná pre vnútroštátne súdne orgány*
(Smernica Rady 93/13)

(pozri bod 66)

4. *Ochrana spotrebiteľa – Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Smernica 93/13 – Prostriedky na ukončenie používania nekalých podmienok – Procesná autonómia – Protiprávne odňatie možnosti účastníka konania konať z dôvodu porušenia práva – Mimoriadny opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva umožňujúci obnovu konania ukončeného právoplatným rozsudkom – Rozsudok pre zmeškanie, ktorým sa vyhovel žalobe o vymáhanie pohľadávky bez toho, aby sa preskúmalo, či podmienky predmetnej zmluvy boli nekalé – Zásada ekvivalencie, z ktorej nemôže v tejto situácii vyplývať povinnosť uznať takéto právo na obnovu konania – Dodržanie zásady efektivity – Potreba procesných podmienok umožňujúcich zabezpečenie dodržiavania práv spotrebiteľov*
(Smernica Rady 93/13, článok 6 ods. 1)

(pozri body 71, 73 – 76, 84, bod 1 výroku)

Zhrnutie

Na základe návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Sąd Okręgowy Warszawa-Praga¹ (Krajský súd, časť Varšava-Praha, Poľsko), Súdny dvor zasadajúci vo veľkej komore uskutočnil výklad článku 4 ods. 3 ZEÚ², zásady ekvivalencie a zásady konformného výkladu vnútroštátneho práva v súvislosti s ochranou spotrebiteľov pred nekalými zmluvnými podmienkami v situácii, keď vnútroštátny súd, ktorý vyhovel žalobe predajcu alebo dodávateľa na základe spotrebiteľskej zmluvy právoplatným rozsudkom pre zmeškanie, nepreskúmal z úradnej povinnosti prípadnú existenciu nekalých podmienok v tejto zmluve v rozpore s povinnosťami, ktoré mu vyplývajú zo smernice 93/13³.

Vo veci samej FY uzavrela s úverovou spoločnosťou Profi Credit Polska S.A. zmluvu o spotrebiteľskom úvere. Splatenie úveru bolo zabezpečené vystavením vlastnej bianko zmenky, ktorú podpísala FY a Profi Credit Polska ju neskôr doplnila.

Profi Credit Polska následne podala na príslušný prvostupňový súd žalobu, ktorou sa domáhala zaplatenia zostatku úveru, ktorý mal byť splatený, spolu s úrokmi. K žalobe bola pripojená iba uvedená zmenka a oznámenie o odstúpení od predmetnej úverovej zmluvy. Samotná zmluva nebola predložená.

¹ Ďalej len „vnútroštátny súd“.

² V tomto ustanovení je zakotvená zásada lojálnej spolupráce, podľa ktorej procesné podmienky žalôb určených na zabezpečenie ochrany práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú z práva Únie, nemôžu byť nepriaznivejšie ako procesné podmienky týkajúce sa podobných žalôb vnútroštátnej povahy (zásada ekvivalencie) a nesmú prakticky znemožniť alebo nadmerne sťažiť výkon práv, ktoré priznáva právny poriadok Únie (zásada efektivity).

³ Smernica Rady z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288). Článok 6 ods. 1 tejto smernice okrem iného stanovuje, že členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky, ktoré sú použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa. Článok 7 ods. 1 ukladá členským štátom povinnosť stanoviť primerané a účinné prostriedky, ktoré by „zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov“.

Prvostupňový súd vyhlásil rozsudok pre zmeškanie, v ktorom uložil FY povinnosť zaplatiť spoločnosti Profi Credit Polska sumu uvedenú na zmenke zvýšenú o zákonné úroky z omeškania, pričom sa opierať len o uvedenú zmenku a údaje uvedené v žalobe.

FY nepodala opravný prostriedok proti rozsudku pre zmeškanie, ktorý nadobudol právoplatnosť po uplynutí lehoty stanovenej na tento účel.

Keďže FY usúdila, že prvostupňový súd nezohľadnil smernicu 93/13, ako ju vykladá Súdny dvor,⁴ keď vyhovel žalobe spoločnosti Profi Credit Polska na základe zmenky, ktorú vystavila, bez toho, aby preskúmal prípadnú nekalú povahu podmienok zmluvy o úvere, najmä pokiaľ ide o náklady na úver bez úrokov, podala na tomto súde návrh na obnovu konania.

Keďže tento návrh bol zamietnutý, FY podala odvolanie na vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.

Vnútroštátny súd sa domnieva, že vzhľadom na to, že prvostupňový súd nepreskúmal zmluvu o úvere, a ani prípadnú nekalú povahu podmienok, ktoré obsahovala, je pravdepodobné, že rozsudok pre zmeškanie porušuje smernicu 93/13, ako ju vyložil Súdny dvor, a preto sa tento súd pýta, či mu právo Únie neukladá povinnosť vyhovieť návrhu na obnovu konania, ktorý podala FY, bez ohľadu na skutočnosť, že FY proti rozsudku pre zmeškanie nepodala opravný prostriedok.

Tento súd sa konkrétne pýta, či mu právo Únie ukladá povinnosť extenzívne vykladať vnútroštátne procesné ustanovenia stanovujúce mimoriadny opravný prostriedok umožňujúci osobe podliehajúcej súdnej právomoci podať návrh na obnovu konania ukončeného právoplatným rozsudkom. Podľa vnútroštátneho práva môže byť takýto návrh úspešný najmä v prípade, že vnútroštátne ustanovenie uplatňované v predmetnom súdnom konaní bolo neskôr Ústavným súdom vyhlásené za nezlučiteľné s Ústavou alebo iným právnym predpisom vyššej právnej sily, alebo v prípade, že dotknutému účastníkovi konania bola protiprávne v dôsledku porušenia práva odňatá možnosť konať.⁵

Prvá otázka vnútroštátneho súdu sa týka toho, či povinnosť lojálnej spolupráce a zásada ekvivalencie vyžadujú, aby prvý z týchto mimoriadnych opravných prostriedkov umožňoval podať návrh na obnovu konania ukončeného právoplatným rozsudkom aj v prípade, ak z rozhodnutia v prejudiciálnom konaní týkajúceho sa výkladu práva Únie, ktoré bolo vydané Súdnym dvorom⁶ po takomto právoplatnom rozsudku, vyplýva, že tento rozsudok je založený na ustanovení vnútroštátneho práva, ktoré je nezlučiteľné s právom Únie. Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či mu zásada konformného výkladu ukladá povinnosť vykladať vnútroštátne ustanovenie, ktoré stanovuje možnosť účastníka podať návrh na obnovu konania ukončeného právoplatným rozsudkom, ak mu bola odňatá možnosť konať z dôvodu porušenia práva, tak, aby do jeho pôsobnosti patrila situácia, o akú ide vo veci samej.

Posúdenie Súdnym dvorom

O prvej otázke

⁴ Rozsudok z 13. septembra 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711).

⁵ Ako v podstate stanovuje článok 401¹ a článok 401 ods. 2 poľského Občianskeho súdneho poriadku.

⁶ Ďalej len „rozsudok v prejudiciálnom konaní týkajúci sa výkladu“.

Súdny dvor najskôr uviedol, že dodržiavanie práva na účinnú súdnu ochranu neznamena povinnosť členských štátov stanoviť mimoriadne opravné prostriedky umožňujúce obnoviť konanie ukončené právoplatným rozsudkom, v nadväznosti na rozsudok v prejudiciálnom konaní týkajúci sa výkladu, a následne zdôraznil význam zásady právnej sily rozhodnutej veci v právnom poriadku Únie a vo vnútroštátnych právnych poriadkoch. Ak totiž neexistuje právna úprava Únie v dotknutej oblasti, podmienky uplatňovania uvedenej zásady musí stanoviť vnútroštátny právny poriadok členských štátov v súlade so zásadou procesnej autonómie, pričom však musí rešpektovať zásady ekvivalencie a efektivity.

Ak uplatniteľné vnútroštátne procesné normy upravujú za určitých podmienok možnosť vnútroštátneho súdu zrušiť rozhodnutie s právnou silou rozhodnutej veci s cieľom zosúladiť situáciu s vnútroštátnym právom, táto možnosť sa v súlade so zásadami ekvivalencie a efektivity musí využiť, ak sú tieto podmienky splnené, na obnovenie súladu predmetnej situácie s právnou úpravou Únie. Vnútroštátnemu súdu konkrétne prináleží, aby z pohľadu procesných podmienok opravných prostriedkov vo vnútroštátnom právnom poriadku overil dodržiavanie zásady ekvivalencie s ohľadom na predmet, dôvod a podstatné náležitosti dotknutých opravných prostriedkov.

V prejednávanej veci toto overenie zahŕňa preskúmanie, či v prípade, že vnútroštátne právo priznáva osobám podliehajúcim súdnej právomoci právo podať návrh na obnovu konania ukončeného právoplatným rozsudkom založeným na ustanovení vnútroštátneho práva, ktorého nesúlad neskôr konštatoval Trybunał Konstytucyjny (Ústavný súd, Poľsko)⁷, treba osobám podliehajúcim súdnej právomoci priznať rovnocenné právo, ak z rozhodnutia týkajúceho sa výkladu, ktoré bolo vydané v prejudiciálnom konaní po vydaní takéhoto právoplatného rozsudku, vyplýva, že tento rozsudok je založený na ustanovení vnútroštátneho práva, ktoré je nezlučiteľné s právom Únie.

Takéto overenie vedie k zisteniu, či je možné medzi týmito dvoma typmi rozhodnutí konštatovať rovnocennosť.

V tejto súvislosti Súdny dvor poukázal najmä na to, že rozhodnutia Ústavného súdu obsahujú konštatovanie týkajúce sa nesúladu predmetného ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré si nevyžaduje prijatie následného súdneho rozhodnutia a ktoré má za následok, že toto ustanovenie stráca svoju záväznosť a je odstránené z vnútroštátneho právneho poriadku, čoho priamym dôsledkom je, že právoplatný rozsudok, ktorý bol vydaný na základe uvedeného ustanovenia, nemá svoj právny základ.

Rozsudky v prejudiciálnom konaní týkajúce sa výkladu sa odlišujú od rozhodnutí Ústavného súdu v tom, že Súdny dvor sa pri výklade práva Únie priamo nevyjadruje k prípadnému nesúladu ustanovenia vnútroštátneho práva. Aj keď úlohou Súdného dvora je poskytnúť záväzný výklad práva Únie, za dôsledky, ktoré z tohto výkladu vyplývajú pre konkrétny prípad, sú zodpovedné vnútroštátne súdy. Z dôvodu jasného rozdelenia úloh medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom, ktoré charakterizuje prejudiciálne konanie, má len vnútroštátny súd právomoc vykladať a uplatňovať vnútroštátne právo, a tiež implementovať vo veci, ktorú prejednáva, výklad poskytnutý Súdnym dvorom v odpovedi na svoj návrh na začatie prejudiciálneho konania.

⁷ Tento súd sa ďalej označuje ako „Ústavný súd“. Rozhodnutia, v ktorých Ústavný súd konštatuje nesúlad ustanovenia vnútroštátneho práva s poľskou Ústavou, alebo inou normou vyššej právnej sily alebo určitým výkladom takéhoto ustanovenia, sa ďalej označujú ako „rozhodnutia Ústavného súdu“.

V dôsledku toho ak mimoriadny opravný prostriedok stanovený vnútroštátnym procesným ustanovením umožňuje osobe podliehajúcej súdnej právomoci podať návrh na obnovu konania, ktoré viedlo k vydaniu právoplatného rozsudku, odvolávajú sa na neskoršie rozhodnutie Ústavného súdu dotknutého členského štátu o nesúlade ustanovenia vnútroštátneho práva s Ústavou tohto členského štátu, na základe ktorého bol tento rozsudok vydaný, článok 4 ods. 3 ZEÚ a uvedená zásada ekvivalencie nevyžadujú, aby bol tento opravný prostriedok možný aj z dôvodu odvolania sa na rozsudok v prejudiciálnom konaní týkajúci sa výkladu.⁸

O druhej otázke

Súdny dvor na úvod pripomenul, že vzhľadom na to, že len vnútroštátne súdy majú právomoc vykladať vnútroštátne právo, je na vnútroštátnom súde, aby posúdil, či vzhľadom na limity zásady konformného výkladu, ktoré predstavujú všeobecné právne zásady, a nemožnosť výkladu *contra legem*, predmetné ustanovenie vnútroštátneho práva, ktoré umožňuje obnoviť konanie ukončené právoplatným rozsudkom v prípade, že dotknutému účastníkovi konania bola odňatá možnosť konať z dôvodu porušenia práva, môže byť predmetom extenzívneho výkladu, aby sa na situáciu, o akú ide vo veci samej, vzťahoval tento dôvod obnovy konania.

Súdny dvor však poskytol tomuto súdu určité usmernenia s ohľadom na informácie uvedené v návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

Súdny dvor konkrétne uviedol, že konanie pred prvostupňovým súdom sa musí preskúmať ako celok, pričom sa zohľadní nielen skutočnosť, že rozsudok pre zmeškanie bol vydaný bez toho, aby sa z úradnej povinnosti preskúmala prípadná nekalá povaha podmienok zmluvy o úvere uzavretej s FY, ale aj procesné podmienky týkajúce sa uplatnenia práva podať proti takémuto rozsudku opravný prostriedok.

Vnútroštátnemu súdu teda prináleží overiť, či podmienky veci samej môžu „zbaviť účastníka konania možnosti konať z dôvodu porušenia práva“ v zmysle predmetného ustanovenia vnútroštátneho práva, pokiaľ neumožňujú zabezpečiť dodržiavanie práv, ktoré spotrebiteľovi vyplývajú zo smernice 93/13.

Okrem toho Súdny dvor uviedol, že priznanie práva na obnovu konania ukončeného právoplatným rozsudkom na základe zásady konformného výkladu nemožno považovať za jediný prostriedok, ktorý môže zaručiť spotrebiteľovi ochranu sledovanú smernicou 93/13 za okolností, o aké ide vo veci samej.

Povinnosť členských štátov zabezpečiť účinnosť práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú z práva Únie, zahŕňa požiadavku účinnej súdnej ochrany, najmä pokiaľ ide o procesné podmienky konaní založených na takýchto právach. Ak teda procesné podmienky upravujúce výkon práva podať proti rozsudku pre zmeškanie opravný prostriedok neumožňujú zabezpečiť dodržiavanie práv, ktoré spotrebiteľom vyplývajú zo smernice 93/13, toto konanie nie je v súlade s právom spotrebiteľov na účinný prostriedok nápravy.

Ak by sa teda vnútroštátny súd domnieval, že extenzívny výklad, ktorý zamýšľa prijať, nie je možný, spotrebiteľka, akou je FY, musí mať k dispozícii iný právny prostriedok, aby jej bola skutočne zaručená ochrana požadovaná smernicou 93/13.

⁸ Ak konkrétne dôsledky takéhoto rozhodnutia tohto Ústavného súdu, pokiaľ ide o ustanovenie vnútroštátneho práva alebo výklad takéhoto ustanovenia, na ktorom je založený uvedený konečný rozsudok, vyplývajú priamo z tohto rozhodnutia.

V takejto situácii zásada efektivity vyžaduje, aby dodržiavanie práv zaručených smernicou 93/13 bolo zabezpečené v rámci konania o výkone rozsudku pre zmeškanie alebo po jeho skončení. V situácii, v ktorej sa konanie o výkone rozhodnutia skončilo, musí mať spotrebiteľ možnosť namietat' v samostatnom následnom konaní nekalú povahu podmienok zmluvy, aby mohol účinne a v plnom rozsahu uplatniť svoje práva na základe tejto smernice s cieľom získať náhradu finančnej ujmy spôsobenej uplatnením týchto podmienok.